Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Bør Sognetvangen fremdeles bibeholdes uforandret

med Hensyn til Daaben?

Af

J. A. Hansen,

Stomagermester i Slagelse.

Odense, 1841.

Trykt paa Boghandler J. Milos Forlag
hos C. Græbe & Søn
i Kjøbenhavn.

Ogſaa Kirkens Lærere og Ledere maae ønſke, at Lærens Forkyndelſe ikke blot bevirker et almindeligt og ſvævende religiøſt Liv i Menigheden, men at ethvert Medlem deraf, efter det Dannelſestrin, hvorpaa han ſtaaer, opfatter Læren i muligſte Fuldſtændighed og Klarhed.

(Biſkop Mynſter.)

Præſterne

H. A. Lenger

og

H. L. Boisen

tilegnes

denne lille Bog

med den dybeſte Hoiagtelſe

og den inderligſte Kjerlighed

af

J. A. Hanſen.

Enhver som med Opmærksomhed har betragtet den danske Statskirkes Tilstand, og med nogen Interesse har fulgt den mærkelige kirkelige Kamp her er ført, dens Begyndelse og videre Udvikling indtil denne Dag, han maa nødvendig have bemærket, at der er tre Hoved-Retninger som stræbe at gjøre sig gjeldende i Statskirken, ved alle de Midler hver Retning for sig anseer for hensigtsmæssige og tilladelige at bruge. Der gives saaledes dem, der ville have Christendommens hellige Sandheder underkastede den menneskelige Fornufts Critik, saaledes, at Alt hvad der ei kan af deres Fornuft indsees og begribes, eller dog fattes og bifaldes, det maa forkastes som Myther, billedlige Indklædninger eller Læmpninger efter jødisk Overtro. Philologie, Philosophie med flere lærde Apparater skulle være aldeles nødvendige for at faae den rette Mening ud af Skriften, men ved disses Hjælp udfinder deres Fornuft af den hellige Skrift dog kun hvad den selv forud har bestemt at maatte være Sandhed. Skjøndt dette nu er saa langt fra at stemme overeens med, hvad den hellige almindelige Kirke til alle Tider har vedkjendt sig som sin Tro, hvad den, fra dens Stif-

telse indtil nu, har fordret bekjendt af hver den, der ved Daaben vilde optages i Kirken, at det meget mere bestaaer i, at forkaste og bestride denne Tro, saa paastaae de dog, at deres modsatte Meninger skulle have Ret til at kaldes Christendom, forædlet og renset Christendom; naar dette med Alvor og Bestemthed modsiges, og det vises at det umulig kan være Christendom, hvad der strider lige imod den christne Troesbekjendelse, saa kalder de dette et Angreb paa den videnskabelige Frihed, hvorved man vil kue Menneskeaanden tilbage under døde, forældede Former; naar de angribe den Tro, som den lutherst-christelige Kirke ene erkjender for sin, og den da med Varme og Dygtighed forsvares imod slige Angreb, saa kalde de disse Forsvar Sværmeri, Fanatisme, Secteraand, Mysticisme, som det er langt under deres Værdighed at indlade sig i nogen videnskabelig Forhandling med, og kan saadan Fornemhed i enkelte Tilfælde ikke synes tilfredsstillende, med Hensyn til den offentlige Agtelse de som Statens Embedsmænd bør hævde, saa stævne de de paagjældende Personer for den verdslige Domstol som Injurianter, paa Grund af enkelte Udtryk og Benævnelser, og her erholde de da en juridisk Seier over Modstanderne, uden at Sagen selv, *hvad der er sand og ægte Christendom*, bliver undersøgt og afgjort.

En anden Retning henhøre de til, som med Liv og Sjæl hænge ved den gamle apostolisk Christendom, efter den Troesbekjendelse den christne Kirke har for-

dret aflagt af Enhver som vilde høre til dens Samfund. Denne Tro have de kjær over alt hvad Verden eier, og da den er Grundvolden for den christne Kirkebygning, og den var til før det nye Testament blev skrevet, saa forkaste de enhver Bibelfortolkning som ikke staaer i Samklang med denne Grund-Tro, og see i den hellige Skrift, naar den læses og forklares med denne Tro i Hjertet, en klar, fast og sikker Udvikling af samme. Hvo som vitterlig fornægter Lidet eller Meget af denne sin Daabs Pagt erkjender de ikke for en Medchristen, thi han har brudt de Vilkaar, paa hvilke han er optaget, og alene kunde blive optaget i det christne Samfund; derimod anse de Enhver for deres Medchristen som har den Tro, der ved Daaben skal bekjendes, enten han grunder den, som de, paa Troesbekjendelsen, eller han grunder den paa og udleder den af Bibelen. Denne Tro er dem saa vigtig, at de ikke rolige kunne være Vidner til, at den angribes eller forvanskes. Naar Nogen fremsætter sin egen Fornufts Fostere, og paastaaer disse at være Christendom, eller naar Nogen vil forsøge at kuldkaste een eller flere af den gamle Christendoms Læresætninger under Skin af, at de ere forældede, ufornuftige, ubibelske, da reise de sig til Forsvar for deres Hjertes Helligdom, og slaae til med Aandens Sværd, hver efter den Evne, der er dem givet, men de lade haant om at bruge verdslige Vaaben i aandelige Kampe; de ønske ikke at twinge Nogens Samvittighed, men unde

gjerne alle Andre samme Frihed, som de fordre for sig selv, til at troe hvad de ville, og bekjende hvad de troe, naar de kun ikke, som Statens Embedsmænd, have opgivet denne Frihed ved deres Embedseed.

Endelig er der ogsaa dem, som have og bekjende den sande, ægte Christendom, forkynde den i deres Prædikener og anden offentlige Virksomhed, i Opbyggelsesskrifter og andre litteraire Frembringelser, men denne deres Tro udlede de af og grunde paa den hellige Skrift, og da nu Ingen kan paastaae, at hans Bibelfortolkning er den eneste rigtige og gyldige, saa følger heraf, at de ikke kunne nægte Andre, som ved deres Fortolkning komme til modsatte Resultater, Navn af Medchristne, thi ellers gjorde de dem selv til u=feilbare Bibelfortolkere, det er: til Paver. Fra deres Standpunkt, at den hellige Skrift er den eneste gyldige Troesnorm, maa de altsaa nødvendig erkjende alle dem for Medchristne, der heri erklære sig enige med dem, om de endog udlede af Skriften at hines Tro er forkastelig; det er derfor og deres Mening, at naar en Lære føres, som man paastaaer at være uddraget af Skriften, men dog strider mod deres og den hele christelige Kirkes Lære, da skal den ikke direcle bekæmpes, men i Stilhed modarbeides ved at fremsætte og hver i sin Kreds at forkynde den rene Lære, og da vil den falske med Tiden, som falsk, falde ved sig selv. Naar de see Andre freidig at træde i aabenbar Kamp mod falske Lærdomme, da vende de sig fra dem med Foragt, forkaste og

fordomme saadan Strid, og kunne de, ifølge deres Embedsstilling, ydre Forhold eller andre Omstændigheder, ikke undlade at yttre dem, saa stille de sig imod deres Troesbrødre, og anse det ikke for haardt at gjentage Modstandernes Bestyldninger, ikke ubilligt eller uretfærdigt at bruge Modstandernes Benævnelser om disse deres Troesbrødre. Hvad der i Kampen er Hovedsagen, hvilken Tro der er sand Christendom, glide de hen over som en Biting, og Maaden hvorpaa Kampen føres tage de for Hovedsagen. Dette Parti staaer saaledes, hvad Troen selv angaaer, paa deres Side, som holde fast ved den gamle, prøvede evangelisk-lutherske Tro og Bekjendelse, men naar denne Tro og Bekjendelse skal prøves og luttres i Kampens Ild, da trække de sig tilbage, og nødes de udvortes fra til at tage Haand i med, da stille de sig i Modstandernes Rækker.

Til eet af disse Partier vil alle de i den danske Statskirke, som ikke ere aldeles ligegyldige for aandelige Ting, kunne henføres; vel kan der være nogen Forskjellighed i Opfattelsen af dette eller hiint, mellem de Enkelte af eet og samme Parti, men i Hovedtrækkene, som her kortelig ere skildrede, ville de dog befindes enige. Nu har hvert af disse Partier især een Mand, hos hvem disse Hovedtræk træde skarpest frem, og finde den dygtigste, kraftigste, ufortrødneste og consequenteste Fremstilling og Forsvar, og derfor have baade Partierne selv og deres Modstandere i disse Mænd seet ligesom Hovederne eller Formændene for

disse Partier. Jeg er vis paa at enhver af mine Læsere, som er lidt bekjendt med det Talen her er om, alt i Tankerne har sagt sig selv at disse Mænd ere Clausen, Mynster og Grundtvig; Professoren, Biskoppen og Præsten.

At de nævnte Mænd og deres Partier med saa aldeles modsatte Grundsætninger for deres Fortolkning, maa komme til aldeles modsatte Resultater, maa bekjende sig til en aldeles modsat Tro, er indlysende; eller hvorledes skulle den, der troer hvad Guds Ord i sin ligefremme, naturlige Mening lærer, og stræber at bringe sin Fornuft i Samklang dermed, komme til samme Tro som den, der selv ved sin Fornuft, i Tillid til dens indre Lys, danner sig sin Tro, og derpaa stræber ved sin Lærdoms Apparater at bringe Skriften i Samklang hermed? Her maa nødvendig blive Modsætninger, og seer man ikke at den kirkelige Kamp, som nu i 15 Aar er ført her i Danmark, har sin Grund i disse Modsætninger? Hvorfor er der da ellers kæmpet? Hvorfor disse djærve og alvorlige Angreb, hvorfor disse Sigtelser og Beskyldninger, hvorfor disse Embeds-Nedlæggelser, hvorfor disse Processer, alt om Troen? Fordi Partierne ere hinandens Troes-Fjender, dette og intet andet kan være Aarsagen. Hvorfor tilfredsstiller Ritualet det ene Parti, medens det andet erklærer det for en Samvittighedstvang at bruge det? Fordi de have en modsat Tro. Hvorfor seer man i Livet det ene Parti affondre sig fra det andet, ja endog anse det for en Synd eller

en Skam at deeltage i hinandens Forſamlinger? Er der nogen anden Aarſag dertil end den, at de ere af en modſat Tro. Nei, det er en unægtelig, en uantaſtelig Kjendsgjerning, ſom ligger klar for Alles Øine, og det er kun for de Læſere, ſom muligen ikke tydelig kunne forklare ſig, hvori da denne Modſætning beſtaaer, at jeg til Oplysning herom ſkal anføre nogle faa Exempler. Et Parti troer, at vi ikke ved vore egne Kræfter, Fortjeneſter eller Gjerninger kunne retfærdiggjøres for Gud, men at vi blive retfærdiggjorte uforſkyldt af Guds Naade ved Troen paa Jeſum Chriſtum, ſom ved ſin Død har fyldeſtgjort for vore Synder; et andet Parti lærer, at det ikke er Troen men Gjerningerne, der aabne Adgang til det evige Liv, og paaſtaaer, at den Lære ſom gjør Forſonings-Troen til Retfærdiggjørelſens eneſte Betingelſe fører til et ufrugtbart Bigetterie. Et Parti lærer, at alle Mennesker fødes med Synd; et andet Parti lærer, at Menneſket fødes uforderret og reent. Et Parti troer, at Chriſtus er undfangen af den Hellig-Aand og født af Jomfru Maria; et andet Parti lærer, at Chriſtus er født af jordiſke Forældre ligeſom vi. Et Parti antager Chriſtus ſom ſand Gud; et andet Parti kalder ham „en perſonlig Frelſer, i hvem Gud har aabenbaret ſit Væſens Kraft og ſin Villies Lov for Menneſkene", „en af Gud fremfor alle Andre begunſtiget Aand." Et Parti troer, at Chriſtus er legemlig tilſtæde i Nadveren; et andet Parti benægter dette aldeles.

Her kunne Nogen sige: Hvorledes gaaer det til, at saadanne modsatte Lærdomme kan forkyndes og udbredes i Dannmark? Her er jo den lutherſk-proteſtantiſke Religion efter den Augsburgſke Confeſſion Landets Religion, og alle Landets Indbyggere maa gaae til Alters, lade deres Børn døbe og confirmere efter samme; Landets Præſter maa alle ædeligen forpligte ſig til troligen at forkynde den samme Lære, hvorledes kan da den modsatte finde Indgang?

Det er rigtigt, at Landets Love byder saaledes, men det aandelige Liv lader ſig aldrig tvinge ved udvortes Forſkrifter, og den danſke Regjering har i Erkjendelſen heraf, ladet dette Liv udvikle ſig i ſine modſatte Retninger, uden at gribe hæmmende derind i med ſin verdslige Magt; ved ſin Paſſivitet har den factiſk erkjendt begge Partiers Tilværelſe i Kirken for lovlig, beſtikker Præſter af alle Partierne, og viſer al mulig Liberalitet i Henſeende til disſe Præſters Lære. Nogle Kjendsgjerninger ſkulle her anføres ſom Beviis paa det Anførte.

Grundtvig har ofte gjentaget og udhævet hvad han i Kirkens Gjenmæle paaſtod, at den Kirke Prof. Clauſen anpriſer, ſtaaer i ſamme Forhold til den chriſtelige Kirke ſom Vind til Aand, og i ſamme Forhold til Stat og Hiſtorie ſom Luftſyn til Jorden, og 1831 paaſtod han, at enten maa en kirkelig Skilsmisſe finde Sted, eller og maa Luthers Tro eller Clauſens Lærdom forgaae. — Clauſen ſkrev 1827, at mellem hans Modſtandere og ham ere Begreberne om

Christendommens og Protestantismens Væsen, om Fornuftens Værd og Videnskabens Ret, om Humanitetens og Billighedens Pligter, grundforskjellige. 1830 skriver han at Ordførerne i theologisk Maanedsskrift (udgivet af Grundtvig og Rudelbach) havde fuldkommen Ret i at betragte hans Bog som en aandelig Antipode af deres Maanedsskrift; at hans Bog repræsenterede den hele Classe af videnskabelige Skrifter i hvilke Maanedsskriftet maatte finde sin Opposition. 1831 characteriserer han sine Modstanderes Skrifter som dem, der krænke alle Sædelighedens Love, træde Humanitet og Velanstændighed under Fødder, give de ærværdigste Gjenstande, de betydningsfuldeste Forhold til Priis, vanhellige de helligste Navne ved at misbruge dem til hadefulde Beskyldninger, fanatiske Udskjældelser, vanvittige Fordommelser, som dem, der arbeide paa at slove den naturlige Sands for Sandhed og Ret, nære og oplue de vildeste Lidenskaber, de meest sjælefordærvende Følelser, og han udtaler sig paa lignende Maade om dem ved enhver forefaldende Leilighed. — Biskop K. Møller skrev 1825 at det synes aabenbart, at Protestantismen og den herskende Rationalisme paa ingen Maade kan bestaae ved Siden af hinanden, men enten maa den ene eller den anden komme til at vige; og Clausen skrev i sit Svar til Møller, at han var overtydet om, at der er en væsentlig Uovereensstemmelse, en Grundforskjellighed mellem deres Forestillinger og Begreber om den abstracte Tænknings Værd og

Nytte, om den videnskabelige Theologies Natur og Væsen, og om Philosophiens og Theologiens gjensidige Forbindelse. Provst Engelbreth skrev, at der mellem Luthers Lære og Clausens Foreſtillinger om den rette Protestantisme er en saa fuld Uovereensstemmelse, at aandelig Enighed neppe er tænkelig, at der er en himmelhøi Forskjel imellem Luthers og Clausens Tro paa Guds Ord, og at Luthers og Clausens Fortolknings-Grundregler ere hinanden aldeles modsatte. Pastor Busck har offentlig erklæret, at Prof. Clausen er aldeles uværdig til at være Præste-Lærer ved den Kirkes Skole, hvor man ansætter og taaler ham som Præst; „Prof. Clausen og jeg kunne ikke hilse hinanden med Broderkysset i eet og det samme Kirkesamfund, uden at kysse hverandre ligesom Judas kyssede vor Herre" Han har ogsaa i Skrivelse til Cancelliet af 25de Juni 1830 formelig angivet Professoren som en Bestrider og Forhaaner af Landets Religion. Alt dette uagtet er ingen Undersøgelse fra Statens Side foretaget med Hensyn til disse Mænds Tro og Lære, skjøndt det fra begge Sider paastaaes og indrømmes, at de føre en aldeles modsat Lære; Clausen er fra yngst gaaet frem til første theologiske Professor; Grundtvig har, efter selv at have nedlagt sit Embede, strax faaet et Præste-Embede igjen, saasnart han ansøgte derom; N. Møller er siden hiin Tid blevet Biskop, og Engelbreth og Busck ere i rolig Besiddelse af deres Embeder. Paa sin Angivelse fik Busck til Svar fra Cancelliet, at Collegiet ikke havde

ladet ubemærket de forskjellige Meninger, der vare fremforte om Clausens Skrift, men at det efter Omstændighederne, dog med navnligt Hensyn til den omtvistede Gjenstands særegne Beskaffenhed, ikke har fundet sig foranlediget til fra det Offentliges Side at foretage Noget i denne Henseende.

Mag. Lindberg har beskyldt Pastor Visby for at være en Fjende af den Christendom han forsvarer, og Pastor Visby har tilstaaet, at han sætter en Ære i at være en Fjende af den Christendom Lindberg forsvarer, og at han aldrig vil aflade at være det. Han har derimod aldrig forsøgt at bevise, at den Christendom Lindberg forsvarer, ikke er Statskirkens, og den Kongl. Lands Over- samt Hof- og Stads-Ret har i sin Dom erklæret, at det af Lindbergs hele Fremstilling er klart, at det er den i Staten herskende Religion han forsvarer, men Visby er i sit Embede, uden at nogen Undersøgelse af hans Lære har fundet Sted fra Statens Side.

Pastor Vastholm har beskyldt Pastor Fenger for at føre et ufornuftigt og fanatisk Foredrag af Religionen, for at modarbeide Christendommen og undergrave dens sande Væsen, og Pastor Fenger har sagt, at Vastholm bliver til videre den falske Lærer i den danske Statskirke. Og nu skriver Pastor Fenger: „Her er altsaa 2 Præster, begge indviede til Læreembedet, begge Tjenere i den danske Statskirke, som begge have gjort Eed paa, at de trolig vilde indskjærpe deres Tilhørere den himmelske Lære, som indbefattes i de Pro-

phetiſke og Apoſtoliſke Skrifter og den danſke Kirkes ſymboliſke Bøger, ſom begge have gjort Eed paa, at de ei alene ville flye og ſkye den Lærdom, ſom ſtrider imod Guds Ord, men ogſaa af al Magt beſtride den, og heller lade Livet, end give falſke og fanatiſke Læreſætninger Medhold, og diſſe Præſter beſkylde, hinanden for falſk Lærdom. Nu ſpørger jeg, hvorledes kan det dog gaae an, at en Præſt kan gjøre ſaadan Beſkyldning imod en anden Præſt, aldenſtund begge ere indſatte af Øvrigheden, og beklæde Læreembedet? Hvordan kan det gaae til, at ikke En af os eller vi begge blive ſatte under Tiltale? det maa enten være Sandhed eller Uſandhed, at jeg er en ſaadan Lærer, er det Sandhed (og Tingens Vigtighed var dog vel en Underſøgelſe værd) hvorfor taales jeg da i Lære Embedet? hvorfor bliver jeg da ikke ſuſpenderet, affat ſom en falſk Lærer og Folke-Forfører. Er det ikke ſandt, men er jeg en ret Lærer i Statskirken, hvor kan det da taales, at jeg paa ſaadan Maade offentlig anklages og beſkyldes af en anden Præſt, hvorfor drages han da ikke til Anſvar for ſine uretfærdige Sigtelſer og ſkammelige Beſkyldninger?" Diſſe Mænds Lære er ei heller ſenere af Staten blevet prøvet. — Rector Qviſtgaard ſkrev til ſamme Tid om Paſtor Fengers Prædiken, at den var afvigende fra ſund Forſtand og ſkjønſom Bibelfortolkning, forvildende for den ſvage Chriſten og forførende for den ſikkre, og Fenger paaſtod, at han lærer efter den hellige Skrift og de ſymboliſke Bøger, men han vidſte, ſaavel af Samtale

som paa anden Maade, at Qviſtgaard og han vare forſkjellige i et Hovedpunkt, nemlig i Forſoningslæren, og at denne Forſkjellighed maa foranledige modſatte theologiſke Anſkuelſer; men Fengers Lære er, ſom ſagt, ikke blevet provet, og Qviſtgaard er beſtikket til Præſt.

Heraf kan ſees, at Regjeringen maa anſee de Partier, der for Tiden findes i Statskirken, for lige lovlige. Præſter beſtikkes til Menighederne af alle Partierne, og om ogſaa disſe indbyrdes optræde imod hinanden med Beſkyldninger for falſk Lære og indrømme paa begge Sider, at de lære tvertimod hinanden, ſaa forbliver Regjeringen taus hertil og lader ikke anſtille nogen nærmere Provelſe af deres Læreſætningers Overensſtemmelſe med Skriften og de ſymbolſke Bøger. Naar Statskirkens Præſter ſaaledes lære og prædike en aldeles modſat Tro, maae Menighederne og deres enkelte Lemmer naturligviis komme til en høiſt forſkjellig religiøs Overbeviisning, og Staten kan fornuftigviis ikke have noget imod, at Folket har og bekjender en forſkjellig Tro, thi det maa dog kunne offentlig bekjende ſom ſin Tro, hvad flere af dets Præſter forkynde offentlig i Landets Kirker. Tvinge Alle i eet Sogn til at troe, at Chriſtus er født af jordiſke Forældre ligeſom vi, og i et Naboſogn til at troe han er undfangen af den Hellig-Aand; tvinge Alle i eet Sogn til at troe, at Chriſtus er ikke legemlig tilſtæde i Nadveren, og i et andet Sogn til at troe, at de i

Nadveren virkelig nyde Herrens sande Legeme; twinge alle eet Sogns Beboere til at troe, at det ikke er Troen men Gjerningerne, der aabne Adgang til det evige Liv, at Dyden er vigtigere end Troen, at Troen ei i stor Betragtning kommer, og Beboerne i et andet Sogn til at troe, at vi retfærdiggjøres alene ved Troen, det kan Ingen falde paa, thi deraf vilde endvidere følge, at Mange, som nu ere troesenige med deres Præst, vilde ved dennes Forflyttelse eller Død blive tvungne til at antage Troesfætninger og Lærdomme, der vare deres Hjertes Overbeviisning ganske modsat. Nei! Lægmand er i fuld Besiddelse af Ret til at prøve Alt og beholde, hvad han finder at være det bedste, og ingen jordisk Magt kan forhindre ham deri, men i at bekjende sin Tro for Andre, opbygge sig med dem, der have samme Tro, og slutte sig til dem af Kirkens Lærere, der forkynde den, det kan Staten ikke ville gjøre nogen Hinder i, saalænge flere Præster frit og uhindret forkynde saadan Tro; først naar der vaagedes strængt over, at der ikke i Landets Kirker fortes nogen fra Stats-Religionen afvigende Lære, kunde der tænkes paa at undertrykke Menighedernes offentlige Bekjendelse, naar den ikke stemmede overeens med samme. I saa Henseende finder hertillands al den Frihed Sted, som kan ønskes; Ingen speider her efter Menneskets Tro, Enhver yttrer aabent sin Mening om religiøse Læresætninger og forkaster eller anpriser dem efter sin egen Overbeviisning uden Frygt og Ængstelse. Præsterne vedkjende sig uden Sky deres for-

skjellige Læresætninger, og ethvert Medlem af Menigheden bekjender uden Sky den Tro, der har fundet Indgang i hans Hjerte.

Derimod ere alle Landets Børn bundne og tvungne i deres Samvittigheds- og Troes-Frihed ved Sacramenterne og Confirmationen. Hvor forskjellig og modsat en Tro Menighedernes Medlemmer end have, saa skulle de dog ikke alene bruge Sacramenterne eens efter een staaende Forskrift, men de skulle endog lade dem forvalte af deres eget Sogns Præst, om han end troer og lærer hvad de paa det bestemteste forkaster; f. Ex. den, der i sit Hjerte er fast forvisset om, at Christus ved sin Død har fyldestgjort for alle vore Synder, han skal søge Altergang hos sin Sognepræst, om han endog veed, at denne forkaster en saadan Tro og bringer Trældommens og Frygtagtighedens Aand et tungt Offer, naar han af Lydighed mod Loven skal give Communicanterne den Forsikkring, at Christus har fyldestgjort for alle deres Synder; og den som er enig med Sognets Præst, han skal ogsaa ved Sacramenterne være bundet til dennes Eftermand, om han end forkynder som Sandhed til Salighed, hvad hiin forkastede som Overtro. Den Ligegyldige føler vistnok ingen Tvang i saa Henseende, thi for ham gjælder Alt lige, men skulle det ønskes, at Alle vare Ligegyldige? For den, hvis Tro er ham det vigtigste af Alt, maa dette Baand være en trykkende Indskrænkning i Samvittigheds-Friheden. Hvor maa

ikke den sande troende Christen føle sig fraſtødt og forstemt ved i de vigtigſte og høitideligſte Øieblikke i sit Liv, nemlig ved Sacramenterne, at skulle lade sig betjene af en Mand, som kun af Lydighed mod Loven udtaler de Ord, der maae og skulle høres ved Sacramenterne, og som stride lige imod hans egen Lære og Overbeviisning, Ord, som man veed, at han i Hjertet forkaster og beleer og anseer for Overtro og Sværmeri; det kan aldrig i den Grad forarge eller støde den troende Christen at høre en Prædiken, hvori hans Tro modsiges og forkastes, thi deels er den offentlige Gudstjeneste i og for sig jo ikke af den Vigtighed som Sacramenterne, og deels veed han dog, at Prædikanten der taler af sit Hjertes Fylde. Det er i høieste Maade sandt og rigtigt hvad Grundtvig skriver, at de foreskrevne Ord ved Daaben og Nadveren ere ikke blot overflødige og unyttige, døde og magtesløse, paa vrangvillige Læber, men i større eller mindre Grad forargelige netop for dem, som derved skulde opbygges, forsikkres og frydes, thi i vort Hjertes Anliggender kan man med Ord aldrig krænke os værre eller saare os dybere, end naar man med spottende Læber eller dog med forsætlig Skjødesløshed og isnende Kulde gjentager de selvsamme Ord, hvormed vi paa det Varmeste og Høitideligſte pleie at udtrykke vore Følelser. De Lægmænd som høre til det Clausenſke Parti maa det jo allerede være en Byrde, at de skulle modtage Sacramenterne efter Ritualet, der jo indeholder Meget, som efter sin naturlige

Mening forkastes af dem, men det maa jo da være dem saameget mere magtpaaliggende at kunne lade dem udføre af en Geistlig, som ved „Omsvøb og kunstlet Forklaring" kan give den staaende Formel Betydning og Gyldighed for dem, thi at de ikke føle sig tilbagestødte ved flere af Ritualets Ord, har udentvivl sin Grund deri, siger Clausen, „at de, med mere eller mindre klar Bevidsthed, underlægge Ordene en uegentlig Betydning;" og paa et andet Sted siger han, at den tænkende Christen finder sig ikke saa meget saaret ved Ordene i den ene eller den anden Form, thi Ordene kunne forstaaes paa aandelig eller bogstavelig Maade. Er altsaa en saadan Lægmand ikke underkastet en unaturlig Tvang, naar han skal tage Sacramenterne hos en Præst, der forstaaer og anvender Ordene i Alterbogen paa den bogstavelige Maade, i deres naturlige Mening? — Hvorledes skal denne Tvang, dette Baand paa Samvittighederne kunne borttages til begge Partiers Tilfredshed; hvorledes skal Frihed, religiøs og kirkelig Frihed kunne gives Alle, uden Andres Fornærmelse? „Al ægte Frihed kjendes nemlig derpaa, at Næstens Frihed kan bestaae dermed."

Det er tænkeligt, at Nogle her kunne gjøre den Indvending, at maaskee dog et af disse Partier var i Størrelse saa aldeles ubetydeligt imod det Hele, at det ikke fortjente at komme i Betragtning; denne Indvending kunde dog ikke tillægges nogen Vægt, om det endog forholdt sig saaledes, thi de Faa havde jo ligesaa vel en Samvittighed som de Mange. Der havés

imidlertid de haandgribeligſte Beviſer paa, at alle Partierne ere talrige. Saaledes er det bekjendt, at Prof. Clauſen beſidder en ſtor Deel af Geiſtlighedens og af Folkets Agtelſe og Tillid, rundt om i Landet findes Præſter, ſom ere hans Diſciple og Troesbrødre, hvoraf Flere beſidde deres Menigheders Kjærlighed. Paa den anden Side findes ei heller faa Præſter af Grundtvigs Parti, om hvem det er bekjendt og erkjendt, at de udføre deres Kald med ſtor Dygtighed og aandelig Nidkjærhed, og ogſaa disſe vises megen Tillid af Folket, ja de have i Almindelighed det ſtørſte Antal Tilhørere, thi det modſatte Parties Tilhængere tage ikke faa ſtadigen Deel i den offentlige Gudstjeneſte. Et mere iøinefaldende Bevis paa det Grundtvigſke Parties Styrke haves endnu fra de over hele Landet udbredte gudelige Forſamlinger, der ſaagodt ſom udelukkende afholdes af dette Parti; ligeledes har omtrent 3000 Perſoner af ſamme Parti afgivet offentlig Erklæring angaaende Ritual-Forandringen. — Hvor ſtort det Mynſterſke Parti er, er det vanſkeligt at ſige noget om, thi dets Tilhængere ſynes ikke at føle Trang til Samfund med Medchriſtne eller til for Verden at bekjende deres Tro, og ſammenblandes derfor lettelig med den ſtore ligegyldige Hob; det er imidlertid, at ſlutte fra Biſkoppens Ytringer, temmelig udbredt, thi han ſkriver om, „den ſtore Mængde af dannede, forſtandige og fromme Chriſtne, ſom vi, i det mindſte i Hovedſtaden, hver Søndag ſee at fylde vore Kirker; og hvis der endog blandt disſe findes Adſkil-

lige, som ikke have fulgt de religiøse Stridigheder, og derfor ikke klart have udviklet sig Forskjellen mellem den lutherske og de andre christelige Kirker, saa findes der dog deriblandt tillige Mange, hvilke den lutherske Kirke med Glæde tæller blandt sine kjereste Medlemmer, endog blandt sine ypperste Prydelser." Dette Parti føler ei heller nogen stor Tvang ved at være bundet til Præster, hvoraf den Ene lærer imod den Anden, thi de ere tilbøielige til at anse dette for en blot Forskjellighed i Forkyndelsen og Fremstillingen, men ikke i selve Troen; det er kun forskjellige Synsmaader, hvorunder en Grundeenhed dog er tilstæde. — Der kan, ifølge det Anførte, altsaa ikke være Tale om at undertrykke noget af de tre Partier, hvori den danske Statskirke fortiden er deelt; en anden Udvei, hvorved Samvittigheds-Frihed kunde opnaaes for Alle, var den, at Enhver kunde opslaae sin Bopæl i et Sogn, hvor Præstens og hans egen Tro stemmede overeens, men denne Udvei er saa uudførlig, og det er saa urimeligt og latterligt at anvise Nogen en saadan, at jeg slet ikke skulde have berørt den her, dersom jeg ikke havde seet Pastor Visby tye til at anbefale den i sin Proces med Lindberg, thi der bemærkede han, at det var efter frit Valg at Lindberg boede paa Christianshavn, og naar han ikke kunde taale eller tie til den Lære, Visby førte i hans Sognekirke, saa kunde han flytte eller blive derfra.

Nei! der gives en anden Vei, ad hvilken Menighedernes nødvendige kirkelige Frihed kan naaes, og

den har vor ædle, kraftige og frisindede Grundtvig, Samvittigheds-Frihedens første Kæmpe i Danmark, alt 1832 viist os. Enhver skulde uhindret have Frihed til ved Sacramenterne og Confirmationen at betjene sig af hvilken ordentlig kaldet og beskikket Præst i Statskirken, han ønskede, dette var den let iværksættelige, den lempelige Maade, hvorpaa de forskjellige Partier i Stats-Kirken kunde vinde den nødvendigste Samvittigheds-Frihed, og kunde bringe det dertil, at ethvert Parti kunde i borgerlig Fred ved Siden af de andre udvikle sig i sin Retning; dette var det lette og simple Middel, hvorved ikke blot Samvittigheds-Tvangen og den deraf opstaaede Forbittrelse vilde bortfalde, men derved vilde tillige al den Liberalitet og videnskabelige Frihed, Nogen kunde ønske sig, blive mulig uden al Forurettelse. Han viste, at dersom Regjeringen vilde tillade Enhver, som ikke vilde høre til Stats-Kirken, at gaae ud af den, da burde det være alle Partierne ligegyldigt, hvad der skete med Stats-Kirken, da Enhver af os selv maa gjøre Gud og sin Samvittighed Regnskab for, hvordan han forarbeider sin Saligheds-Sag, men da Regjeringen ikke har tilladt dette, saa er Sognebaandets Løsning en Middelvei, hvorved der vindes *saa megen* Frihed, som de Sindige paa begge Sider kunne og ville nøies med. Som Grund for at han ikke foreslog den samme Frihed ved Brude-Vielse og Jords-Paakastelse, anfører han, at disse kun ere *Kirke-Skikke*, som ei vedkommer Salighedens Sag, men det Væsentlige ved

Daaben og Nadveren tilligemed den fra Barne-Daaben uadskillelige Confirmation er de Troende en Salighedes-Sag.

Hvorledes optog nu Mynster og Clausen dette fredelige og upartiske Forslag?

Mynster tav. Kun i Prædikenen ved hans Indvielse til Biskop udtalte han det Ønske, at vi maatte faae en christelig Frihed, som kunde bestaae med en god christelig Orden i vor Kirke; men det Ønske tolkede de modsatte Partier hver til sin Fordeel, thi af Mangel paa virkeligt Kjendskab til ham gjorde begge de andre Partier endnu dengang Regning paa, at han i Grunden tilhørte dem, skjøndt netop dette var et Beviis paa, at han ikke tilhørte noget af dem. Denne tvetydige Stilling vedligeholdt han, indtil Grundtvigs Forslag, gjennem tvende Andragender fra Mag. Lindberg og fra 9 Sognepræster i Sjælland, forelagdes Stænderne i 1838, da kunde han, som det første geistlige Medlem af Forsamlingen, ikke længere forblive tavs. Som Formand for den nedsatte Committee saae man ham da at udhæve og erkjende det for unægteligt, at der ikke mere findes den Troes-Enhed mellem Præsten og Menigheden som i ældre Tider, da man paa begge Sider langt mere holdt sig til det engang vedtagne Troes-Begreb, end det nu skeer; at Uovereensstemmelse i de vigtigste Lærdomme finder Sted og gaaer over til en Modsætning imellem den religiøse Tro som Præsten, og den, som Enkelte af Menigheden bekjende sig til; at der gives Steder

hvor Tilhørerne virkelig savne Troens Liv og Kraft, og at det i disse Tilfælde var en utilbørlig Tvang, naar disse Menigheders Medlemmer skulde holdes til Præsten ved et Sognebaand, da Sogneforbindelsen kun er en menneskelig Anordning, som ei bør opretholdes med Tilsidesættelse af det retfærdige Krav paa Samvittigheds-Frihed, som Statens Borgere have. Disse Grundsætninger stemmede fuldkommen overeens med Pastor Grundtvigs, og man skulde da have troet, at Biskoppen ogsaa maatte have fundet et Forslag billigt og retmæssigt, der var baseret paa disse Grundsætninger, men dette var langt fra, og man ledes uvilkaarligt til at antage, at Committeens øvrige Medlemmer skyldes størstedeels de ovenanførte friere Grundsætninger, thi hvor Biskoppen under Sagens Forhandling kommer til at tale af sit eget Hjertes Overbevisning, der forhøier og forstærker han, hvad der i Betænkningen er udtalt om den skjønne og gavnlige Forbindelse mellem Præst og Menighed, som der findes paa mange Steder i Landet, og som det ingenlunde vilde være ønskeligt at skulle forstyrres; ja, Sogneforbindelsen har noget saa Skjønt, saa Helligt for hans Høiærværdighed, at han selv i den lykkeligste præstelige Stilling i Hovedstaden har i denne Henseende følt et stort Savn; (og en saadan skjøn og hjertelig Forbindelse skulde Sognebaandets Løsning kunde forstyrre?) paa den anden Side yttrer han, at det ved Sognebaandets Løsning i de fleste Tilfælde ingenlunde vilde være det religiøse Liv der

fandt Næring, men Tvedragt vilde derved indtrænge sig mellem Præst og Menighed, mellem Naboer, mellem Mand og Hustru, Forældre og Børn, og at Erfaringen viser, at selv det virkelig Religiøse, der kunde ligge til Grund for Attraaen efter en anden kirkelig Forbindelse, saa let bliver til Bytte for Sektstifternes urene Iver; hvorfor og den Time, da han hørte flere Deputerede yttre, at de ikke vidste der var nogen Trang paa deres Egn til dette Baands Løsning, var en af de lykkeligste i hans Liv.

Clausen, som havde ladet Grundtvigs tidligere kirkelige Skrifter ubesvarede, faldt med megen Bitterhed over den lille Bog, hvori denne fredelige Udvei først paavistes, men han ignorerede aldeles det, hvorpaa hele Skriftet gik ud, og kastede sig over Spørgsmaal, som Grundtvig i dette Skrift aldeles ikke havde indladt sig paa. Ved en anden Leilighed har han yttret, at Sognebaandets Løsning vel ved første Diekast har noget Anbefalende, men ved en nærmere Betragtning fandt han det aldeles forkasteligt, og har han ellers, som jeg ikke veed, udtalt sig over Sagen, saa har det i alt Fald været i et eller andet videnskabeligt Tids-Skrift, der ikke er kjendt udenfor Studere-Kamrene.

Disse vare den danske Stats-Kirkes tre Parti-Formænds Grundsætninger og Meninger om kirkelig Frihed, da den nu nylig sluttede Roeskildske Stænderforsamling traadte sammen. Mynster og Clausen havde Sæde i Forsamlingen, Grundtvig ikke; det var

da naturligt, at han gjorde sin Stemme gjældende ved at indsende et Andragende, hvori han uforandret, sine Grundsætninger tro, gjentog sit Forslag om Sognebaandets Løsning, hvilket Forslag Forsamlingen forkastede. Et andet Forslag til Forsamlingen om at gaae en Middelvei og bede Kongen om, at det maatte gjøres lettere at erholde Bevillinger til at søge fremmed Præst ved Daab, Altergang og Confirmation, antog Forsamlingen til Behandling og nedsatte en Committee til at prøve det, af hvilken Committee baade Mynster og Clausen vare Medlemmer. Her vedkjendte disse Mænd sig Grundtvigs Grundsætninger, at der i den religiøse Overbevisning kan gives skjellig Grund for Adskillige af en Menigheds Medlemmer til det Ønske, ved flere vigtige kirkelige Handlinger at kunne betjene sig af en anden Præst end den for Sognet bestikkede, og at Adgang til Opnaaelsen af dette Ønske ikke bør vanskeliggjøres mere end andre Hensyn udkræve. Da Bevillinger til at betjene sig af en anden Sjæleſørger nu skulle søges i Cancelliet, da Erholdelsen er forbunden med Bekostninger, som ere trykkende for Mange, da der for at erholde dem ofte maae skriftlig angives Grunde, hvorfor de søges, *saa ere Hindringerne derved altfor mange*, til at denne Adgang kan benyttes af de Fleste af dem, som kunne have Grund til at ønske at kunne henvende sig til en anden Sjæleſørger. Altsaa ere dog nu endelig disse tre Mænd, der repræsentere vort Lands religiøse Partier, komne til Enighed om og Erkjendelse af at

Alle bør have lige Samvittigheds-Frihed, og at denne ikke kan haves under de nærværende Forhold; det er da endelig, efter saa megen Modstand, Miskjendelse og Bitterhed, kommet saa vidt, at de erkjende det for Pligt og Ret at unde ethvert Menneske den samme Frihed, som de gjøre Krav paa for dem selv og deres egne Partier. Uenigheden bestaaer nu kun i disse Grundsætningers Udførelse i Landet, bestaaer nu kun i, at Grundtvig paastaaer, at hvor en sjon og gavnlig Forbindelse, grundet paa Tillid og Kjærlighed, findes mellem Præst og Menighed, der vil denne Forbindelse langtfra ikke forstyrres, fordi der gives Sognefrihed, hvorimod Mynster og Clausen vil have en Udgift af 2 eller 5 Rbd. lagt i Vægtskaalen til for endmere at styrke den gavnlige Sogneforbindelse; de foreslog derfor Forsamlingen, at Sognebaandet skulde løses ved Confirmationen, og Bevilling til at gaae til Alters i et fremmed Sogn skulde kunne faaes hos Provsten imod en Betaling af 2 Rbd. for den arbeidende Classe og 5 Rbd. for Andre, og at Vedkommendes forskjellige religiose Anskuelser ikke skulde komme i Betragtning som Grund til at negte denne Frihed. Derimod fandt de ikke Grund til at foreslaae nogen større Frihed med Hensyn til Daaben. Disse Forslag antog Forsamlingen og indgav i Overensstemmelse hermed en Petition til Hs. Majestæt.

Spørges nu om, hvorvidt dette kan tjene til at berolige Gemytterne, hvorvidt Menighederne kunne finde

denne Frihed fyldestgjørende, da mener jeg Svaret kun kan blive dette: Ved Confirmationen er foreslaaet en almindelig Frihed, her er altsaa Intet tilbage at ønske; ved Nadveren skal Provsten meddele Bevillingen, uden Hensyn til af hvilket Parti han eller den Ansøgende er; naar kun den nævnte Betaling erlægges, saa er Friheden ogsaa i denne Henseende at faae uden synderlig Vanskelighed, thi er Friheden Vedkommende en virkelig magtpaaliggende Sag, da ville de vel og engang for alle kunne gjøre Udveie for denne Betaling; de foreskrevne Former bør man vel ogsaa underkaste sig, naar Misbrug derved kunne forebygges, da Forsamlingen var saa uhildet af sine geistlige Mænds Holden paa Geistlighedens Formynderskab, at den forkastede den Indstilling, at Provsten skulde have Ret til at kalde den Paagjældende til personligt Møde hos sig for at forsøge, om han ikke ved sin Mægling kunde bringe ham fra det Forsæt at communicere i et fremmed Sogn, thi dette vilde af mangen en Provst være blevet forvandlet fra en Mægling til et Slags aandelig Tortur, som ingen fri Mand kunde underkaste sig; ved disse tvende Handlinger kunne Samvittighederne da vel finde sig tilfredsstillede, naar den af Stænderne anholdte Frihed bliver given. Derimod er dette ingenlunde Tilfældet ved Daaben, og her staae vi da ved det Spørgsmaal, som nærværende lille Bog vilde handle om: „Bør Sognetvangen fremdeles bibeholdes uforandret med Hensyn til Daaben?"

Den i det Foregaaende givne korte Udvikling troer jeg vil have sat Læseren paa det Standpunkt, hvorfra det opkastede Spørgsmaal ene kan besvares rigtigt, og hvorfra Enhver, som upartisk vil dømme, kan besvare sig det selv. Det er bemærket, at Staten ikke kan beherske og tvinge Samvittighederne, og jo større Frihed Staten indrømmer sine Præster til at lære tvertimod hinanden, desto mere nødvendig og uundværlig er Friheden for Menighederne til at vælge den af disse Præster, der stemmer overeens med dem, efterdi det ikke er tilladt at udtræde af Stats-Kirken. Det hele Spørgsmaals Besvarelse beroer da paa, om Statskirkens Præster i deres Lære om Daaben og dens Væsen, og hvad der er det Nødvendige og Uforanderlige ved den, staae i samme Modsætning til hverandre, som i andre Henseender; og vi skulle strax see, at det just er her Modsætningerne vise sig paa det allerskarpeste og bestemteste.

Grundtvig paastaaer, at Forsagelsen af Djævelen hører nødvendigt og væsentligt til en ret christelig Daab, og at man, ved en Forandring heri, stiller sig fra Kirkesamfundet med den ægte, oprindelige, apostoliske Menighed; Clausen paastaaer, at dette er en uhørt og en uhyre Paastand, som har al fornuftig, christelig og kirkelig Grund imod sig. Mynster vil have oplæst ved enhver Daab, at det er Daabens hellige Pagt at forsage Djævelen, alle hans Gjerninger og alt hans Væsen, og dette kalder Clausen en Krænkelse af Medchristnes Troesfrihed, en Anmasselse, en Mod-

sætning til de Oplystes Fordring. Grundtvig paastaaer, at Daabs-Pagten hører væsentligt til Daaben og er uadskillelig fra en christelig Daab, at Daabs-Pagten skal være uforanderlig, at Udeladelse eller Forandring af et Led i Troesbekjendelsen ophæver Samfundet med den ægte christelige Menighed; Clausen siger, der er intet andet Ord som hører til Daabens Væsen. end at der døbes i Navn Faderens, Sønnens og den Hellig Aands; der er intet andet Ord, intet Spørgsmaal og Gjensvar, hvis Forandring skulde kunne ophæve Daabspagten, løsrive os fra Kirkesamfund enten med den oprindelige Kirke eller med vore Fædre; og Mynster lærer, at Daabens Væsen bestaaer i den Handling og i de Ord: døber dem i Navnet Faderens, Sønnens og den Hellig Aands, og at det Øvrige, som ved Daabshandlingen siges eller foretages i vore Kirker, ikke hører til Daabens Væsen, men at ogsaa uden dette er Daaben en ret og fuldstændig Daab; dersom en Kirke vilde opstille en anden Troesbekjendelse, kunde man derfor ikke nægte den Navn af christelig. Mynster vil i den nye Alterbog have Spørgsmaal og Svar bort fra Barnedaaben, saa at ingen Daabspagt skulde oprettes med Børnene; Grundtvig paastaaer, at er det en tvungen Sag at lade sine Børn døbe, men forbudt at faae Daabs-Pagten oprettet med dem, da var dette at berøve os vor lutherske Barnedaab og indføre en splinterny Daab, og da kunne vi ikke blive i Statskirken, og Clausen siger, at denne Paastand strider imod Fornuft og Skrift og

Kirkelære. Grundtvig paastaaer, at han som Præst ikke kan forrette nogen Daab uden dertil at føie Tilsagnet om Synds-Forladelse, og at han som Fader ikke kan indvillige i at hans Barn døbes uden dette Tilsagn; Mynster vil have det bort, da dette ikke hører til Barnedaaben, og Clausen kalder dette Tilsagn ligefrem meningsløst. Saa skarpe og uforenelige Modsætninger findes altsaa mellem vor Kirkes Medlemmer med Hensyn til Daaben, og dog skal Enhver lade sit Barn døbe hos den, der er beskikket Præst i hans Sogn. Den, som anseer det for en Samvittighedssag, at Djævelen skal forsages i Daaben, han skal lade sine Børn døbe hos en Præst, om hvem han maaskee veed, at han tænker ved sig selv, „Du Taabe! der er jo ingen Djævel til, og din Fordring har al fornuftig, christelig og kirkelig Grund imod sig." Den, der fordrer som en Samvittighedssag, at Daabs-Pagten fuldstændig og uforandret skal oprettes med hans Barn i Daaben, skal lade det døbe af en Præst, som, i det han af Frygt for Loven lader Ordene glide over sine Læber, nærer i sit Hjerte den Tanke, at dette er en „fanatiseret Almuesmand," der møder i Kirken for at „belure" ham, ja kunde vel have Lyst til, om han turde, at byde de Omstaaende at kaste ham ud; eller er han af et mindre heftigt Temperament, maaskee kan han faae isinde at sige midt under Handlingen eller dog at tænke hos sig selv, „det gjør mig ondt, at Du som en forstandig Mand skal staae paa et saadant Punkt."

Men maa en saadan Handling, der udføres i Trældommens og Frygtagtighedens Aand, ikke blive udført derefter; tankeløs Opramsen, kold Ligegyldighed og forstyrrende Jilfærdighed træde os imøde, hvor høitidsfuldt Alvor og hellig Værdighed skulde findes? Paa den anden Side skal den, der anseer det for en Anmasselse og en Krænkelse af sin Troesfrihed at høre Noget udtalt og fordret bekjendt af hans Barn ved Daaben, som han selv forkaster og anseer for Sværmeri og Overtro, lade sit Barn døbe af en Præst, der med Værdighed og Følelse udtaler dette, og om hvem Faderen veed, at han vilde anse Daaben for ugyldig og uchristelig, dersom det, der støder ham, skulde udelades. Hvilken Virkning maa dog ikke en saa krænkende og forargelig Tvang have paa de alvorlige Hjerter af alle Partierne? Maa den ikke forjage den Andagt, den høie Glæde og de ædle og dybe Følelser, hvormed christelige Forældre møde ved et Barns Daab? Ved Daaben, Optagelsen i Christi Rige, Gjenfødelsens og Fornyelsens Bad i den Hellig-Aand, den gode Samvittigheds-Pagt med Gud; for alvorlige og tænkende Forældre maa det dog være ret vigtige og høitidelige Øieblikke, naar deres Børn bæres til Daaben for at deelagtiggjøres i alle de aadelige, evige Goder den skjænker, og jo vigtigere de anse Handlingen for at være, destomere maa de finde dem krænkede og frastødte ved at skulle lade den udføre af en Mand, der mener noget ganske andet med de Ord hans Læber skulle udtale, end hvad de naturligt udsige, der, naar han

ligefrem vilde udtale det Begreb han lægger i de foreskrevne Ord, vilde gjøre Daaben til en Handling, som de ikke kunne anſee for at være en chriſtelig Daab; en Mand der ikke af Iver for deres Vel, men kun af Lydighed mod Loven udtaler de Ord, der ere ham foreskrevne. Er det „en utilbørlig Tvang" ved Nadveren og Confirmationen at twinge de modſatte religioſe Overbeviisninger ſammen, da kan jeg ikke indſee andet end at en ſaadan Tvang er ligeſaa „utilbørlig" ved Daaben, thi det er juſt Handlingens Vigtighed ſom Sacrament, hvorpaa det her iſær kommer an, ſaaledes at hvad der ved mindre indgribende og vigtige Anledninger kan taales uden ſynderligt Anſtød, det bliver utaaleligere, naar det finder Sted ved en Handling, ſom vedkommer Salighedens Sag. Det ſynes og at være en nødvendig Følge af Sagens Natur, at Frihed maatte gives ved Daaben i ſamme Omfang ſom ved Nadveren, thi Præſterne forkynde, anbefale og udbrede jo uhindrede de i det Foregaaende udhævede modſatte Læreſætninger og Paaſtande om Daaben, og heraf følger, at de ligeſaa frit og uhindret maa kunne antages, udvikle og rodfæſte ſig i Menighederne, og hertil maa det ogſaa unægteligt henhøre, at ethvert Medlem af Statskirken maa kunne lade deres Børn døbe hos den af Statskirkens Præſten, der har Overbeviisning tilfælles med ham om, hvorledes der rettelig ſkal døbes, og hvorledes Daaben rettelig bør betragtes; det Modſatte ville jo være at bibringe dem en Overbeviisning, men ikke tillade dem at følge den i Livet.

Disse ere de Hovedpunkter, hvorpaa jeg støtter den Formening, at Sognetvangen maa ligesaa let kunne hæves ved Bevilling med Hensyn til Daaben, som til Nadveren og Confirmationen, men der er endnu et Punkt, som maa tages i Betragtning, at der nemlig i Daabs-Pagten, i det Væsentlige ved Daaben, er en væsentlig Forskjel imellem de authoriserede Alterbøger, og at Valget imellem disse Alterbøger ikke er overladt til Barnets Forældre, men til den bestikkede Sognepræst; dog, dette Punkt vil blive udviklet lidt nærmere i det Følgende, og jeg skal nu, efter at have i Almindelighed viist Nødvendigheden og Retmæssigheden af Sognefrihed ved Daaben, gaae over til kortelig at gjennemgaae, hvad der af den Kgl. Commissarius, samt af Biskop Mynster og Professor Clausen er indvendt imod, at den ønskede Frihed skulde udstrækkes til dette Sacrament.

Det er da først i Committee-Betænkningen anført som Grund for, at Sognetvangen skal vedblive ved Daaben, at den ikke beroer paa Præstens Personlighed; „den skal, efter den gjeldende Lovgivning, udføres efter Ritualet, den bliver ogsaa nu i Almindelighed udført saaledes, og ved enhver Afgivelse, som gav grundet Anledning til Klage, vilde Præsten blive tilholdt at følge Ritualets Forskrift." Hvorvidt imidlertid Daaben overalt udføres efter Ritualet er et Spørgsmaal, som viist ikke med en saadan Bestemthed lader sig besvare bekræftende; Erfaring har jo viist, at der i de vigtigste Dele af Daabshandlingen kan foretages meget betyde-

lige Forandringer, og det i selve Hovedstaden, hvormeget lettere kan dette da ikke skee paa Landet, hvor ligesindede Geistlige ere ansatte, langt fra Foresattes Tilsyn; og om Præsten tilholdes at følge Ritualet, saa har Erfaring ogsaa viist, at han kan vedblive at vægre sig og dog forblive i Embedet, men selv om et saadant Tilhold frugtede, saa kan det dog ikke gjøre den Daab, hvorved Afvigelsen fandt Sted, til en ret og fuldstændig Daab, men hvad skulde da foranledige den Forurettede til at klage? Men forudsat at Ritualet overalt følges nøiagtigt, saa har jeg i det Foregaaende oplyst, at det dog er krænkende og forargeligt at skulle lade sit Barn døbe af en Mand, der i sit Hjerte lader haant om det Ritualet foreskriver, at man ved en Handling, hvorpaa man sætter den høieste Priis, skal betjene sig af en Mand, der just i dette Punkt anseer os for at være urimelige Sværmere eller latterlige Bogstav-Trælle, og som derfor kun med „spottende Læber" eller dog med „forsætlig Skjødesløshed og isnende Kulde" udsiger de foreskrevne Ord. Jeg skal da mene, at Ønsket om Daabsfrihed er fremgaaet af „virkelig religiøs Sands." Vi anse Daaben for vor Kirkes vigtigste Sacrament, og det er derfor vi ønske den udført af saadanne Præster, som ikke kalde det uvæsentligt, vi anse for at være af høieste Vigtighed, som ikke kalde det „uhørt og uhyre," hvad vi anse for en Samvittigheds-Sag. Om det er „en blot ritual Handling," er os mindre vigtigt, og dog er det kun dette Mønster og Clausen have indladt sig paa. Det er

kun ved de ministerielle Handlinger, hvor Præsten skal tilføie noget af sit eget, at de ville have en større Frihed indrommet, men i dette Tilfælde, hvor de ikke af egen Erfaring kunne domme om, hvad der ved de ministerielle Handlinger mest tvinger og forarger Samvittighederne, maatte det synes rigtigere, at de fæstede mere Lid til dem, der have været og ere under Tvangen, end til deres eget Omdomme; de maatte have indseet, at det ikke er Præstens eget Foredrag, de *især* eller *alene* finde sig fraſtødte af, der klage over Sognetvang, thi da maatte de være komne til det samme Punkt, hvortil Mynster og Clausen efter deres Grundsætning rigtig komme, at Friheden maatte være mere ønskelig ved Brudevielse og Begravelse end ved Daab, men da nu Ingen af dem, der offentlig have skrevet imod Sognetvang, have udtalt sig om Frihed ved de førstnævnte, og derimod bestandig have udhævet, at den er nødvendig ved den sidste Handling, saa fremgaaer det heraf, at de ikke bygge Ønsket om Sognefrihed paa samme Grundsætning som de nævnte Mænd. Daaben er den vigtigste kirkelige Handling, og om dens rette Udførelse herſker de mest modsatte Forestillinger og Anskuelser; Brudevielse og Begravelse have ikke en saadan aandelig Vigtighed, og om disse Handlinger herſke ikke saa høist forskjellige Meninger, og af disse Grunde udspringe vore Fordringer paa den omhandlede Frihed. Det er ved Daab, Altergang og Confirmation, at Friheden fra Begyndelsen af er ønsket, det var derom, at Stænderne petitioneredes 1838, og det

erklæredes dengang, at med en mindre Grad af Frihed kunde Stillingen ikke blive taalelig i Statskirken for noget alvorligt Menneske, at en lempeligere Udvei, end den foreslaaede, til at hæve de trykkende Forhold og Forviklinger, som alt finde Sted, var ikke let at indsee, og det er det, der atter i Aar gjentoges til den samme Forsamling, det er hvad der er Trang til, var derimod Biskoppens og Professorens Grundsætning for Frihedens Tilstaaelse bleven consequent gjennemført, da var der blevet petitioneret om en Frihed, som der ikke var synderlig Trang til. Naar Biskoppen mener, at Adgang til Bevillinger ikke kunde udvides til Daaben uden ogsaa at udstrække den til de øvrige ministerielle Handlinger, og dette kunde paa Grund af Sogneforbindelsens Vigtighed ikke findes tilraadeligt, saa troer jeg tilstrækkelig at have godtgjort, at den Forbindelse, Hs. Høiærdighed her sætter Daaben i til Brudevielse og Begravelse, ingenlunde finder Sted, og at denne Adgang godt, uden nogen Inconsequentse, kan gives ved den ene af disse Handlinger uden at udstrækkes til de øvrige. Den næste Grund, der anføres imod Frihed ved Daaben, er den, at et spædt Barn sjelden kan føres til en anden Kirke end Sognets egen; men hvorfor dog negte dem, der kunne føre deres Børn til en anden Kirke, der maaske have nærmere til en anden end til deres egen Sognekirke, en høist ønskelig Frihed, fordi den ikke kan benyttes af alle dem, der kunne ønske den? De Forældre, der af Omsorg for deres Børns evige Vel, eller dog af Omhyggelighed for, at det døbes paa en

høitidelig og værdig Maade, ønske at faae denne Handling udført af et andet Sogns Præst, kunne sikkert ogsaa bedst betroes Omsorgen for Børnenes physiske Vel; men hertil kommer endnu, hvad Commissarius oplyste, at det ikke er usædvanligt, at der søges Tilladelse til at lade Daaben forrette i Huset af hvilken Præst, man dertil kan formaae, uden paafølgende Stadfæstelse i Kirken, og ingen Præst, som man er hjertelig knyttet til, vil nægte at døbe et Barn i Huset, naar det ikke uden Fare kan føres til hans Sognekirke. Dernæst anføres, at Sognepræsten ikke i enkelte Tilfælde vil negte sit Samtykke til, at Handlingen udføres af en anden Præst, naar det paa sømmelig Maade begjæres. Her indrømmes altsaa, at den omhandlede Frihed i enkelte Tilfælde bør kunne faaes, thi i modsat Fald maatte det jo formenes Præsterne at give deres Samtykke dertil; men bør den i enkelte Tilfælde gives, hvi da overlade det til vedkommende Præst, om han vil give den eller ikke? Biskoppen indrømmer selv, at der ere Præster som, af Mangel paa Villie, ikke fyldestgjøre, hvad man med Rette kunde fordre af dem, ville disse Præster ikke snarest negte deres Samtykke, og dog kunde Friheden vel i intet Tilfælde være en større Ret for den Vedkommende; jo slettere Præsten er, desto snarere nægter han just sit Samtykke. Det skal begjæres paa sømmelig Maade, men Begreberne om hvad der er sømmeligt ere meget afvigende, saa det vel kunde hænde sig, at

en Præst ikke kalder det sømmeligt, hvad Sognets Beboere anseе derfor.

Den sidste Grund, der i Committee-Betænkningen er anført imod Frihed ved Daaben, er denne: „Forsaavidt Vedkommende kunne søge Leilighed til at trættes med deres Sognepræst, fordi han benytter en anden af de autoriserede Udgaver af Alterbogen, end den, hvilken de anseе for den ene ufeilbare, eller af andre lignende intetsigende Grunde, da bør her ingen Eftergivelse finde Sted, thi ligesaalidet i det kirkelige, som i ethvert andet Samfund, kan den Enkelte have Ret til at opkaste sig til Lovgiver, men han bør underkaste sig de gjeldende Anordninger." Det er ikke let at indsee, hvad den sidste Bemærkning skal sige paa dette Sted, thi begge Udgaverne af Alterbogen er det tilladt at bruge, og det kan da vel ikke med Sandhed siges, at den vil opkaste sig til Lovgiver eller vil unddrage sig de gjeldende Anordninger, der kun ønsker at faae sit Barn døbt efter een af de authoriserede Alterbøger. Jeg vil give Biskoppen og Professoren at betænke, om Præster eller Menighederne bør have Valget imellem disse Udgaver; det kan jo ikke nægtes, at Udgaverne ere forskjellige, men dog kunne Præsterne vælge hvilken af dem, de ville bruge; ere Forskjellighederne uvæsentlige, hvem har da meest Indsigt og Dannelse til at indsee dette, hvem kan bedst forklare sig den Enhed, der findes under de forskjellige Udtryk, Præsten eller Menigheden? Og har Præsten den største Indsigt heri, bør han da i Valget af disse Udgaver ikke rette sig

efter dem, der ikke have saadan Indsigt? Men er Forskjellighederne væsentlige, saa at Præsterne af eet Parti bruge den nye Udgave, og Præsterne af et andet Parti ikke ville kunne bringes til at bruge den, hvad skulle da Menighederne? Staten taaler, at dens Præster forkynde, at det er at forvanske Daaben, naar Daabs-Pagten i Lidet eller Meget forandres, at den Daab, hvorved der indføres Fora dringer, der have Indflydelse paa Meningen eller Betydningen af Ordene i Pagten, er ikke en ret christelig Daab; den tillader 2 Udgaver af Alterbogen at maatte bruges, og af disse erklærer en Deel af Statskirkens Præster, at den nyere indeholder saadanne Forandringer i Daabs-Pagten, at de ikke med god Samvittighed kunne bruge den. Naar denne Lære finder Indgang hos Nogle, hvis Sognepræst bruger den nye Udgave, hvad skulle disse da gjøre, naar de have Børn til Daaben? De kunne dog vel ikke for deres Samvittighed forsvare at undlade, hvad der stod i deres Magt at gjøre for at faae dem døbt efter den Udgave, de finde sig overbeviste om at være den, hvori Troesbekjendelsen ene findes uforandret; ere disse Anskuelser „uforstandige og uchristelige," burde da ikke Regjeringen unddrage Folket saadanne Præster, hvis Lære bevirker, at disse Anskuelser fæste Rødder i Folket, og at Regjeringen ei alene lader de Præster, der bekjende og vedkjende sig disse Anskuelser og stræbe af al Magt at udbrede dem til alle Andre, forblive i rolig Besiddelse af deres Embeder, men endog ansætter Mænd til Præster, om hvem den

veed, at de ere utrættelige Forfægtere af disse Anskuelser, det viser, at den ikke erkjender Saadant for uforstandigt og uchristeligt. Det maa her bemærkes, at Biskoppen i Stændernes forrige Session 1838 ogsaa kaldte den Paastand, at Sacramentets Virkning var afhængig af, om Daabs-Pagten blev uforandret oprettet, en uforstandig og uchristelig Anskuelse, men det maa dog nok siden have slaaet Biskoppen, at Landets øverste geistlige Overhoved, Hs. Majestæt Kongen, heri ikke dømmer som han, thi Grundtvig er jo den, der først har fremkaldt denne Betragtning af Daabs-Pagtens Vigtighed og Uforanderlighed og ofte har gjentaget, udviklet og fra alle Sider belyst den som sin faste og velgrundede Overbeviisning, har sagt, naar Andre forlange, at jeg skal billige og optage de Forandringer, de have gjort paa deres egen Haand, da siger jeg reent ud: nei! det kan og vil jeg ikke, det gjør jeg ikke, om I saa partere mig, har anbefalet sine Medchristne, som have det Uheld at være bundne til en modsat Sognepræst, det Raad selv at hjemmedøbe deres Børn, thi der er ingen Nødbaab, der saa godt svarer til sit Navn, som den vi foretage for at skaffe vore Børn den ægte Daab, de ellers maatte savne. Havde nu Kongen anseet disse „Anskuelser" for uforstandige og uchristelige, da var Grundtvig visselig aldrig paany bleven Præst i Statskirken, hvad vel Ingen, der offentlig vedkjender sig uchristelige Anskuelser, nogensinde vil blive; og Hs. Høiærværdighed indskrænker sig ogsaa dennegang til at kalde disse An-

ſtuelſer en intetſigende Grund for at ønſke Sognefrihed ved Daaben. Men Biſkop Mynſter ſtulde ei heller kalde denne Grund intetſigende, thi netop den af de i den nye Udgave af Alterbogen indførte Forandringer, ſom der meeſt ankes over, er jo indført af ham ſelv. Her er ikke Stedet til at udvikle, hvorom det er at den Strid, der er ført om Alterbogen af 1830, egentlig dreier ſig, men det er ei heller fornødent, thi det er ſaa ofte og ſaa udførligt udviklet, at enhver videre Tale derom maa anſees overflødig; derimod ſtal jeg anføre nogle Kjendsgjerninger, der ville være tilſtrækkelige til at vise, hvorvidt Proteſterne mod denne Alterbogs Brug ved Daaben, kunne betragtes ſom „intetbetydende." „Den Hellig-Aand" er en Benævnelſe, hvorved Enhver forſtaaer og kan kun forſtaae den tredie Perſon i Guddommen, og ingen danſk Mand falder paa at tillægge noget Væſen eller nogen Gjenſtand denne Benævnelſe, ſom kun udelukkende kan bruges om ham, der er Eet med Faderen og Sønnen; „den hellige Aand" kan vel betyde den Samme, men det kan ogſaa tillægges Englene, det kan tillægges Tids-Aanden eller Verdens-Aanden, det kan tillægges vort eget Sind, vor egen dydige Vandel, og derfor proteſteres imod denne Benævnelſe ved Daaben, hvor det er en beſtemt og ikke en ſvævende eller tvetydig Tro, der ſkal bekjendes. Biſkoppen vilde forſvare den forandrede Benævnelſe, men indlod ſig aldeles ikke paa, hvad der indvendtes imod den; han kaldte Striden en Bogſtavſtrid og vilde forſvare

Forandringen med Grammatik og Orthographi og dermed, at Landsbybørn skulde tvinges ved en rigtig Orthographi til at bruge nogen Eftertanke ved Udtalen af Ordet. Senere har han givet et Tillæg til dette sit Forsvar, men ei heller deri berørt det, som er Hovedsagen, og i Udkastet til det nye Ritual har han optaget den gamle og eneste rigtige Benævnelse. — Dr. Kalkar, som i høie og stærke Udtryk har skildret det som et farligt Angreb paa den christelige Frihed, saaledes at ville binde os til bestemte Bogstaver, saalænge Meningen er uskadt, indrømmer selv, at Meningen ikke er uskadt ved denne Forandring, thi han skriver, „at det kan være ret passende at betegne den tredie Person i Guddommen paa en Maade, der tilkjendegiver dette Forhold; man kan derved adskille Personen fra enhver hellig Kraft eller ethvert helligt Sindelag." Professor Block i Roeskilde, som ikke finder, at den hellige Skrift taler om en treenig Gud eller om den Hellig-Aand som den tredie Person Guddommen, han roser Biskoppen for at have indført det nye Udtryk, som er svævende og kan betegne det hellige Sindelag, det ved Religionen forædlede Sind. Naar man nu endvidere seer af Committee-Betænkningen, at de Præster, der bruge den nye Alterbog holde saa haardt paa „den hellige Aand," at de „trættes" med deres Sognefolk om, at de ikke ville bruge noget andet Udtryk, og man dertil veed, at mange af de Præster, som ere blevne ved „den Hellig-Aand," ikke ville paa nogen Maade kunne

bringes til at forlade Ham, saa falder det temmelig besynderligt at see denne Forandring kaldt „intetbetydende," thi da kan Paastaaenheden hos alle Partierne kun have sin Grund i „Vorneerthed i Tænkning eller Stivhed i Villie." — Fordrer Regjeringen ikke, at Landets Præster skulle bruge den nye Udgave, men lader dem have frit Valg, da synes det ogsaa at maatte være en billig Ret for Menighederne at kunne vælge mellem disse Præster, da deres Samvittigheder kunne være ligesaa omme og have samme Ret til Frihed som hines, hvortil endnu kommer, at bliver det nye Ritual indført, da skal netop det Udtryk udelukkende bruges, som det nu skal være saa lastværdigt at fordre ved Daaben.

Dette var, hvad Mynster og Clausen havde ladet sig bestemme af til at fraraade den Frihed ved Daaben, som de tilraadede ved Confirmation og Altergang, og Biskoppen erklærer at han i denne Henseende Intet mere veed at tilføie. Clausen har derimod holdt et Foredrag som fortjener lidt nærmere at betragtes.

Han udvikler, at saalænge man ikke er enig med sig selv angaaende Sagen i Almindelighed, navnlig om Omfanget af den kirkelige Frihed, saaledes som denne i sig selv er ønskelig efter almindelige Grundsætninger, og ikke med særligt Hensyn til enkelt Tid eller enkelte Forhold, saalænge maa man nødvendig blive vaklende ved at bedømme hvorvidt en enkelt Forholdsregel til en given Tid maa anseés som betimelig og tilraadelig. Meningerne ere ikke deelte om at

Sogneforbindelsen i sig selv er af den vigtigste Indflydelse; paa den beroer den hele Indvirken af Præsten paa Menighedsmedlemmernes indre og ydre Liv, som indbefattes i Sjæleforgerembedets Begreb; medens Nogle mene, at en saadan Forbindelse mellem Sognets Præst og Menighed findes paa de fleste Steder, mene Andre, at den paa de fleste Steder er en Illusion. Hvor Præsten er ustraffelig i Liv og Levnet, hvor hans Virksomhed vidner om Interesse for det geistlige Embede, og hans Lære er Forkyndelse af Evangeliets Sandheder i evangelisk Aand, der ere Betingelserne givne for det kirkelige Samfund i det Mindre som i det Større, og disse Betingelser, mener han, i Reglen maae antages at være givne. Men, siger han, paa den anden Side maa det indrømmes, deels at Christelighedens Præg ofte kan mangle i Præstens Liv og i hans Lære, deels at en religiøs Grundforskjellighed, en Mangel paa aandelig Sympathi, kan finde Sted imellem Præsten og Enkelte i Menigheden, deels at der kan være et saadant Misforhold imellem de Fordringer, der af de mere Dannede i Menigheden naturligen gjøres til Præsten som Lærer og Taler, og det denne er istand til at yde, at christelig Opbyggelse ikke kan blive opnaaet. I saadanne Tilfælde er ingen Sogneforbindelse tilstæde i Virkeligheden, og saa lidet som nogen Forbindelse af aandelig Natur lader den sig fremtvinge. Opgaven bliver da den: at værne om Sogneforbindelsen, saaledes at

al Tvang holdes ude, eller at løsne Sogneforbindelsen saaledes, at den desuagtet ikke løses. Og dette fører da til en liberal Ordning af Bevillingssystemet som den i sig selv fyldestgjørende Vei; Forbindelsen skal kunne løses for den Enkelte uden Vanskelighed, men ikke uden Grund. Denne Grund maa søges dels i de Vedkommendes Motiv, dels i den forskjellige Natur af de kirkelige Handlinger. Det bliver et underordnet Hensyn om en mere eller mindre almindelig Trang til den omhandlede Frihed er historisk godtgjort. Det er heller ikke i Hensyn til den usikkre forsonende Virkning, som skal kunne ventes af de foreslagne Forholdsregler, at disse skulle søge deres Anbefaling, men i Rigtigheden og Hensigtsmæssigheden af de Principer, som ere lagte til Grund.

„Paa disse Anskuelser er Committee-Betænkningen bygget," siger Clausen, men hvorledes dette med Sandhed kan siges, naar Frihed ved Daaben nægtes, kan jeg ikke indsee, thi naar det erkjendes, at der ingen Sogneforbindelse i Virkeligheden er tilstede, hvor en religiøs Grundforskjellighed finder Sted, da maa dette i fuldeste Maade finde sin Anvendelse ved Daaben, da der om det Væsentlige ved denne Handling findes en saadan Grundforskjellighed mellem mange Præster og mange af deres Sognefolk, at der ingen anden Forbindelse er mellem dem, end den Tvangen føder; og er Opgaven den, at al Tvang skal holdes ude, da maa Friheden nødvendig gives ved Daaben, thi

det er ved mange Kjendsgjerninger godtgjort, at just der føles Tvang. Provestenen for Vedkommendes Motiv til at ønske Friheden kan jo blive den samme som ved Nadveren, og sees der hen til den forskjellige Natur af de kirkelige Handlinger, da er det jo netop paa Grund af Daabens høie Vigtighed og Betydning, man ønsker Frihed ved samme. Committee-Betænkningen er saaledes ikke bygget paa de af Clausen fremsatte Anskuelser. Naar han siger, at der „ingen" Sogneforbindelse er tilstede, hvor en religiøs Grundforskjellighed finder Sted mellem Præsten og Enkelte i Menigheden, saa antages det i Betænkningen, at der desuagtet findes en „velgjørende" Forbindelse; naar Clausen anfører det som Opgaven, der skal løses, at værne om Sogneforbindelsen saaledes, at al Tvang holdes ude, saa hedder det i Betænkningen: her bør ingen Eftergivelse finde Sted." — Det er forresten ei at undres over, at Clausen ikke kan føle nogen Nødvendighed i at indrømme den omhandlede Frihed, thi hvem der har en saa kold og fattig Forestilling om Daabens Udførelse at det er en blot ritual Handling, hvorved Præsten alene fungerer som Formularens Oplæser, han vil fornuftigviis ikke have synderlig Interesse ved at faae denne Function udført af den ene eller den anden Præst. Prof. misbilligede i sin berømte Bog Pag. 806 fgl, at man i vore Kirker finder Døbefonden placeret i en eller anden afsides Krog; at Daaben udføres paa hvilken-

ſomhelſt Dag, i hvilkenſomhelſt Time, efterſom Beregningerne over det huuslige Livs Forhold og Sysler bedſt ville tilſtæde det, og efterſom andre kirkelige Forretninger anvise et ledigt Mellem-Øieblik, hvori den kan indſkydes; at man har bestræbt ſig for at undgaae al Omſtændighed og Tidsſpilde ved Daabshandlingen ſelv, og at man ved at bortkaſte al Ceremoni, ja endog lade Muſik og Sang falde bort, har bragt det til en høi Grad af Compendieuſitet i Formen; „men nu er det viſt," ſiger han, „at Daaben i høi Grad trænger til udvortes Underſtøttelſe for ikke at nedſynke til tom og betydningsløs Ceremoni; at den Geiſtlige alene ved ſin Perſonlighed ſkulde erſtatte Mangelen af al udvortes Høitidelighed, vilde være en høiſt ubillig Fordring, thi den rituelle Tomhed maa nødvendigviis yttre ſamme Virkning paa ham ſom Overlæsſelſen, den ſløver den religiøſe Stemning og ſvækker Intereſſen for Handlingen; og vi kunne ſaaledes ikke med Føie forarges over den Maade, hvorpaa vi dagligt ſee Daabens Sacrament, Kirkens hellige Indvielſes-Ritus, blive udført og bivaanet i vore Kirker." — Er det nu ſaa, at Daaben dagligt udføres i vore Kirker med en ſløv religiøs Stemning og uden Intereſſe for Handlingen, og dette er „den rituelle Tomheds" Skyld, da ſynes det at være en Nødvendighed at lægge Vægt paa, at Handlingen maa udføres med Høitidelighed og Værdighed, men gjør man i dets Sted ingen anden Fordring til Præſten, end at han alene ſkal oplæſe Formularen, da er det ikke at undres over, at Daabens

hellige Sacrament nedsynker til „en tom og betydningsløs Ceremoni," og da bliver det en desto retmæssigere Fordring, at den Fader, der betragter Daaben som en betydningsfuld og vigtig Handling, faaer Frihed til at lade den udføre af en Præst, hvis religiøse Følelse ikke er sløvet, og hvis Interesse for Handlingen ikke er svækket. Clausen yttrede, at Nogle paastaae, at Sogneforbindelsen ikke blot skal forudsætte Enighed i de christelige Troeslærdomme, men ogsaa i fine og subtile Dogmebestemmelser, men dette har vist Ingen paastaaet, og jeg formener det maatte være ham klart, at Ingen af dem, der ønske Sognefrihed, gjør en saadan Fordring til Sogneforbindelsen, thi han siger selv, at „end ikke To eller Tre vilde da kunne siges at være forbundne i Troens Enhed," og det ligger jo dog ligefrem i Ønsket om Sognefrihed, at der maa være Præster, som de Vedkommende føle sig forbundne med ved Enhed i Troen, og de have dertil ofte sagt, at der ere flere Præster, som de ville finde sig tilfredsstillede af. Man maa indromme ham, at det er „den schismatiske, separatistiske Aand," der gjør saadanne Fordringer til Samfundet ihenseende til Rettroenhed eller Hellighed, som efter de menneskelige Vilkaar ikke kunne gaae i Opfyldelse, og han vil da ogsaa indromme, at de, der kun gjøre saadanne Fordringer til deres Præsters Rettroenhed eller Hellighed, som efter de menneskelige Vilkaar ofte er tilstæde, ikke kunne kaldes Schismatikere eller Separatister, fordi de ikke finde

disse Fordringer tilfredsstillede hos den for deres Sogn bestikkede Præst. Naar Professoren mener, at vore Paastande i Henseende til Daaben i sin Tid ville berige Kirkens Annaler med mærkelige Bidrag til Overtroens og Sværmeriets Historie, saa mene vi, at Professorens Paastande i saa Henseende vil i sin Tid blive benyttede som Bidrag til Vantroens Historie, og dette er da at anse for et nyt Bevis paa Uforligeligheden af Partiernes Meninger om Daaben.

Da Professor Clausen er Forfatter til Forsamlingens Petition, saa skal jeg, i Anledning af samme, tillade mig et Par Bemærkninger. Committeen havde foreslaaet, at Provsten, inden han meddeelte Bevilling til at gaae til Alters hos en fremmed Præst, skulde være berettiget til at kalde den Paagjældende til personligt Møde hos sig for ved sin Mægling at forsøge at bringe ham fra sit Forsæt, men dette forkastede Forsamlingen, og dog har Clausen optaget i Petitionen, at de geistlige Øvrigheder efter deres Stilling oftere ville have Leilighed til at modvirke en skadelig Splid i Menighederne. Forsamlingen indstillede, at der ved Afgjørelsen af Begjæringer om Frihed ved Nadveren ikke bør tages Hensyn til Vedkommendes religiøse Meninger, derimod har Clausen faaet indført i Petitionen, at vore Fordringer af Daabsfrihed ikke bør tilstaaes paa Grund af vore „particulaire Meninger," og han har derved bragt Petitionen i en synderlig Modsigelse med sig selv.

Den Kongl. Commissarius har næsten anført de

samme Grunde mod Daabsfriheden, som i det Foregaaende ere omhandlede. Desuden anfører han, at den Mening paa en høirøstet Maade har ladet sig høre, at det ikke er en sand christelig Daab, som ikke forrettes af en rettroende Præst og med visse Ordformer, som skulle give den sin saliggjørende Virkning. Jeg veed ikke, at den Mening har ladet sig høre, at den Daab, som ikke forrettes af en rettroende Præst, ikke skulde være en ret christelig Daab, og det er ikke sandsynligt, at den findes, thi med den Mening vilde Vedkommende ikke kunne ladet deres Børn døbe hos det modsatte Parties Præster; de maatte da, uanseet alle borgerlige Følger, have modsat sig en saadan Daab, men, skjøndt det kun har været dem til liden Opbyggelse, vides det dog ikke, at Nogen bestemt har nægtet at lade Daaben udføre af en modsat Præst, naar kun Ritualet fulgtes. Dernæst sagde Commissarius, „det er ogsaa vist, at naar en Mand lader sine Børn føre hen i et andet Sogns Kirke for at lade dem døbe, saa kan dette ikke andet end give Forargelse i det Sogn, hvor den Paagjældende hører hjemme; thi det kan ikke skee i anden Forudsætning, end at den Daab, som var at erholde hos den vedkommende Præst, ikke, uagtet den forrettes paa anordnet Maade, var nogen virksom Daab; det bliver Signalet til et Schisma i Menigheden.“ — Hvad her er sagt kan med ligesaa megen Føie siges om alle øvrige kirkelige Handlinger, thi vil det give Forargelse at lade sine Børn døbe udensogns, da vil det ogsaa give Forargelse, naar en

Mand ſtadigen gaaer i Kirke i et andet Sogn eller gaaer til Alters eller lader ſine Børn confirmere hos en fremmed Sognepræſt, og ſkulde det kunne give mere Forargelſe ved een af disſe Handlinger, end ved en anden, da maatte det nok blive ved Nadveren den ſtørſte Forargelſe blev givet, thi det hedder i Betænkningen, ſom er underſkrevet baade af Mynſter, Clauſen og Birch, „at det er juſt ved Adſkillelſen med Henſyn til denne oftere tilbagevendende hellige Handling, at Vedkommende meeſt affondre ſig fra den religioſe Forbindelſe med de øvrige Medlemmer af den Menighed, hvori de boe, og med deres rette Sognepræſt," og har nu hverken Committeen eller Forſamlingen fundet, at dette kunde være Grund til at forholde Samvittighederne deres retfærdige Krav paa Frihed ved Nadveren, ſaa kan det vel ligeſaa lidet være til Hinder for, at ſamme Frihed udſtrækkes ogſaa til Daaben. Det er Enhver bekjendt, at der herſker en modſat Tro i Landet, og naar da Menighederne ſee Nogle lade deres Børn døbe i en anden Kirke, ſaa vil dette ſandſynligviis ikke forarge dem mere, end det forarger dem at ſee Nogle paa Herrens Dag vandre til en fremmed Kirke for at bivaane Gudstjeneſten; et ſtørre Schisma, end der allerede er i Menighederne, vil ikke lettelig kunne opſtaae, thi det er jo alt paa flere Steder gaaet til aabenbare Voldſomheder, og paa de allerfleſte Steder til en aldeles beſtemt Adſkillelſe i Samqvem og Forbindelſer. Commisſarius vil gjerne tilſtaae, at det ikke er ganſke ligegyldigt, af hvem

Daaben forrettes, og at man mere opbygges af den Mand, om hvem man veed, at han føler ved sine Handlinger, og jeg lægger til, at man mere opbygges af den Mand, om hvem man veed, at han mener og troer, hvad hans Læber udsige, at han ikke i sit Hjerte beleer og lader haant om nogle af de Sætninger, han skal affordre Barnet Tro paa, om hvem man veed, at han ikke anseer det for Overtro og Sværmeri at fordre Daabs-Pagten rigtig oprettet, om hvem man veed, at han ved denne Handling betragter sig selv som noget mere end Formularens Oplæser, og naar Commissarius desuagtet mener, at dette dog ikke er af den Betydenhed, at en Mand, der har det rette Begreb om Daabens christelige Væsen, derfor skulde ville fremkalde den Scandale, som det opvækker, naar Nogen lader sine Børn døbe i et fremmed Sogns Kirke, saa skulde man tvertimod troe, at Ingen, der har det rette Begreb om Daabens christelige Væsen, kunde være saa ligegyldig for, hvorledes den udføres, at han for ikke at opvække en mulig Scandale hellere lod Børnene døbe af Sognets Præst. Jeg troer overalt, at naar en Mand, der stadig bivaaner Gudstjenesten i en fremmed Kirke, der gaaer til Alters i samme Kirke og lader sine Børn confirmere af en fremmed Præst, skal lade sine Børn døbe i sin Sognekirke, da vil dette vække mere Scandale, end om han kunde lade den udføre af den Mand, som han ellers holder sig til. Daabens rette og værdige Udførelse maa gaae Enhver, der har det rette christelige Begreb om dens Væsen, over alle

andre Hensyn, og vidste han endog forud med Sikkerhed, at det vilde opvække Scandale, saa vil han trøste sig ved, at dette var en ham aldeles utilregnelig Omstændighed, som det ikke stod i hans Magt at forhindre eller undgaae."

Jeg overlader nu rolig til mine Medborgere af alle Partier at prøve og domme, om Sognetvangen fremdeles bør bibeholdes uforandret med Hensyn til Daaben, og jeg kan ikke slutte denne min Fremstilling af Sagen bedre, end ved et Uddrag af den herlige, klare og upartiske Tale for Daabsfrihed, som Etatsraad Treschow lod lyde i Stænderſalen i Roeskilde 1838, og som det høilig behoves paa ny at opfriske i levende Erindring.

„Idet jeg med Committeens øvrige Medlemmer er aldeles enig i, at Sognetvangen bør hæves med Hensyn til Confirmationen og Nadveren, kan jeg ikke dele Pluralitetens Anskuelse om, at den bør vedblive ved Daaben, eftersom det forekommer mig, som ikke blot de samme, men endog flere og stærkere Grunde tale for, at Frihed netop bør tilstaaes i dette Punkt. Foruden at jeg i denne Henseende skal paaberaabe mig, hvad sikkerlig Ingen vil nægte, at Samvittighedens Frihed i alle Henseender er en af de klareste Menneskerettigheder, maa jeg ogsaa anse al Samvittighedstvang i Statskirkerne for at være ligesaa upolitisk som uprotestantisk. At den er uprotestantisk er af sig selv indlysende, thi har Protestantismen noget almindeligt Særkjende, da bestaaer dette unægtelig i Protest

mod enhver Magt, den være lutherſk eller papiſtiſk, geiſtlig eller verdslig, ſom vil beherſke eller twinge Samvittighederne. Og at den er ligeſaa upolitiſk ſom uprotestantiſk, formener jeg allerede at være klart deraf, at Staten umulig kan beherſke og twinge Nogens Tro og Samvittighed. Det er derfor ſaa langt fra, at den ved at prove derpaa vilde vinde det Mindſte, at den tvertimod vilde tabe og tilmed forſkjertſe endeel af de Underſaatters Hengivenhed, ſom den vel ofte maa henregne til de bedſte; ligeſom det viſtnok heller ikke bor tabes af Sigte, at Ediens Hellighed, Ægteſkabets Ærværdighed og en ſtor Deel af Lovens Virkſomhed i det Hele beroer paa en Omhed i Samvittigheden, ſom ſand Statsklogſkab vel maa vogte ſig for at ſaare, endſige for at ſlove. Dette har enhver Regjering, ſom ei har ladet ſig forblinde af Bigotteri, ogſaa indſeet, og naar der alligevel i proteſtantiſke Lande findes Lovninger af papiſtiſk Samvittighedstvang, maa dette enten tilſkrives Geiſtligheden, eller den Vanſkelighed, Staten har fundet ved at tilſtaae Frihed uden at ophæve eller dog betydeligen ſvække ſin egen Kirke, det vil ſige den, hvori Staten raader for Dannelſen og Beſtikkelſen af Lærere, hvorved den i Reglen maa være iſtand til at forebygge al Ulempe, og gjennem Kirken ſikkre ſig al den Indflydelſe paa Borgerſamfundet, ſom den med Fote kan ønſke ſig. Nu ſynes imidlertid Danmark at være ſaa lykkelig, at Lærerne i vor Statskirke ere tilfredſe med den Grad af Frihed, de, under de beſtaaende Love, de jure eller de facto nyde, ſaa

at Spørgsmaalet ene dreier sig om Sognefolkenes Frihed, der naturligviis bliver mere nødvendig og unde-værlig, jo større Frihed Præsterne nyde til at lære og forrette de kirkelige Handlinger efter deres Overbevisning og Samvittighed. Naar derfor Sognetvangen hæves, forekommer det mig som man i Danmark har vundet fuld Samvittighedsfrihed ogsaa i religiose Anliggender uden derved at have angrebet Statskirken, der snarere maa anses befæstet derved, at den har vundet hele Folkets Ynde sit for sig. Naar jeg nu desuagtet, med Hensyn til den kirkelige Orden i Almindelighed samt Fordelingen af de præstelige Indtægter og andre Vanskeligheder, der ville møde, stemmer for Vedgeholdelsen af negen Sognetvang, da gjælder det dog kun om saadanne kirkelige Handlinger, med Hensyn til hvilke Erfaring har viist, at de enten slet ikke medføre Samvittighedsskrupler, eller dog saa svagt og sjeldent, at Dispensationer maa anses tilstrækkelige; men dette skjønner jeg paa ingen Maade at kunne finde Anvendelse med Hensyn til Daaben. Thi det maa upaatvivleligen indrommes, at hvo der gjør sig Samvittighed med Hensyn til Personen, som forretter kirkelige Handlinger, eller med Hensyn til Maaden, paa hvilken de forrettes, han maa ogsaa gjøre sig det ved Daaben, da denne gaaer ud paa Optagelsen i Kirkesamfundet til Deelagtighed i alle dets aandelige Forpligtelser og Rettigheder, og hvorpaa Confirmationen kun er en Bekræftelse, og hvoraf Nadveren kun er en Følge. Jeg mener nemlig, at her slet ikke er Spørgsmaal

om, hvad jeg eller nogen anden af Forſamlingen tænker om den Vægt, man lægger enten paa den Perſon, der adminiſtrerer Daaben eller Daabens Udforelſe; thi deri beſtaaer jo netop Samvittighedsfrihed, at vi ligeſaa lidet forlange af Andre, at de ſkulle rette deres Samvittighed efter vor, ſom vi ville rette vor efter deres; hvorfor Spørgsmaalet i mine Tanker ikkun kan gaae ud paa, om Daabens Frigivelſe i den forlangte Udſtrækning medfører en ſaa ſtor Ulempe, at man heller, om ſaa ſkulde være, maatte ønſke, at de, der fandt deres Samvittighed beſværet ved Sognetvangen, traadte ud af Statskirken. Dette troer jeg imidlertid, at Ingen vil paaſtaae, efterſom Talen kun er om at vælge imellem de Præſter, ſom Staten ſelv beſtikker, lønner og forer Opſyn med, hvorfor jeg mener, at det igrunden maa være Staten ligegyldigt, til hvilken af diſſe man henvender ſig, og ſkulde den i Fremtiden ingen Indſkrænkning gjore med Henſyn til, hvilken af dens Præſter der i et givet Tilfælde maa forberede den Unge til Confirmationen og danne hans Tankegang, da forekommer det mig at maatte være den dobbelt ligegyldigt, hvilken Præſt der i et givet Tilfælde døber Barnet.

Hermed tør jeg troe at have retfærdiggjort min afvigende Stemme, ſom jeg efter bedſte Overbeviisning har udtalt af Omhu for Samvittighedsfriheden, for det borgerlige Selſkab i det Hele, for Statskirken og ſelv for Geiſtlighedens velforſtaaede Intereſſe, da den allermindſt i vore Dage og med den Frihed, den

selv her i Landet nyder, kan tale Sognetvangens Sag uden at paadrage sig en Mistanke for Herskesyge eller Egennytte, den til enhver Priis maa stræbe at undgaae.

Jeg kan imidlertid ikke lade den Indvending med Sognetvangens Ophævelse ved Daaben uberort, som Committeens Pluralitet har fundet uigjendrivelig, den nemlig, at efter den evangeliske Troesbekjendelse, saaledes som den findes udtalt i den Augsburgske Confession, er Daabens Virkning uafhængig af Præstens Personlighed, som, uden at tage fra eller lægge til, maa administrere den nøiagtigt efter Ritualet.

Langtfra at kunne føle Styrken i denne Indvending, forekommer den mig tvertimod at beroe paa en besynderlig Misforstand; da det vel neppe kan være Meningen i den Augsburgske Confession, at Præstens Personlighed, der forretter Daaben, er i alle Maader ligegyldig, da der ingenlunde siges, at Sacramenterne ere lige virksomme, om de end forrettes af en aabenbar Spotter og Fornægter af den derved udtrykte Tro, men kun, i Modsætning til Papister og Donatister, at Sacramenterne ere virksomme, om de end forrettes af Hyklere eller andre moralsk slette Mennesker. Og det synes mig klart, at, hvad der i denne Henseende gjelder om det ene Sacrament, maa ogsaa gjelde om det andet, saa at, hvis der ingen Frihed kunde bevilges ved Daaben, kunde der heller ingen bevilges ved Nadveren; dette følger af sig selv, thi ikke blot er den logiske Slutning fra det ene Sacraments uafhængige

Virksomhed til det andets evident, men det er i den Augsburgske Confession udtrykkelig ei Daaben alene, men begge Sacramenter, der tales om, saa at paa denne Grund at nægte en Frihed ved Daaben, som man tilstaaer ved Nadveren, forekommer mig at ville være en besynderlig Anomali.

Men hertil kommer, at Regjeringen umulig kan indestaae for, at Ritualet ved Daaben herefter allevegne og nøiagtigen vil blive fulgt, hvilket Pluraliteten dog gjør til en ufravigelig Betingelse, ligesom det vel ogsaa kan antages, at ikke alle Menighedernes Medlemmer ere fornøiede med dette Ritual. Under den store Uenighed, der blandt Theologerne finder Sted netop om Troen og Daaben, vilde det gamle Ritual neppe lade sig paatvinge Alle, og Regjeringen kunde neppe engang ønske sig Præster, som for Lovbudets Skyld handlede med deres Overbeviisning og Samvittighed. Men af Theologernes og Præsternes Uenighed baade om Daabspagtens Indhold og om Daabens Virkning er man vel berettiget til at slutte, at heller ikke Lægmænd herom ere enige, og skjøndt det maa antages, at de, der have ansøgt om Sognefrihed, ere vel fornøiede med det gamle Ritual, saa gives der upaatvivleligen mange Andre, der ikke ere det. Jeg troer, at Exemplet ligger meget nær, og at det ikke bør forties; thi det er vitterligt, at Djævle-Forsagelsen, som efter det bestaaende Ritual hører til Daabspagten, er saa stødende baade for endeel af Menighedens Medlemmer og for endeel Præster, at disse sidste heri ikke

have fulgt Ritualet, medens Andre paastaae, at Forsagelsen er et væsentligt og aldeles uundværligt Stykke af Daabspagten. Herom ere Meningerne ligesaa deelte blandt Lægmændene som blandt de Lærde, og andet Beviis behoves der neppe for, at det netop er ved Daaben, at en almindelig Frihed er ønskelig, da det ene er ved Hjelp af denne, at bittre Stridigheder og forargelige Optrin kunne afværges, og et Schisma forebygges, om hvilket man ikke kan forudsee, om det vil indtræde.

Jeg erkjender vistnok, at kirkelig Orden er nødvendig, men jeg formaaer ikke at indsee, hvorfor denne brydes mere ved at Daaben, end ved at Confirmationen og Communionen gives fri, og naar man ved disse Handlinger naturligviis dog er bunden til de af Staten selv beskikkede Præster, over hvilke den vaager, og til hvilke den i Reglen maa have lige stor Tillid, saa forstaaer jeg ikke, hvorledes der kan siges at skee Brud paa Orden, fordi der i enkelte Tilfælde overlades mig et Valg, som det er en Uretfærdighed at nægte mig. Da den 8de Artikel af den Augsburgske Confession alene tillader (hvilket er det samme som ikke forbyder) at bruge Præster, der ikke ere som de bør, saa udelukker dette jo paa ingen Maade, at man jo bør søge at foretrække dem, ved hvilke man finder sig opbygget, naar disse kunne haves. Det forekommer mig som de tvende ærede Medlemmer af Geistligheden meget eensidigen have opfattet, hvad jeg med Hensyn til Frihed ved Daaben har tilladt mig at yttre, idet

de synes at gaae ud fra, at denne alene af mig er tagen i Forsvar til Fordeel for dem, som holde sig strengt til Ritualet m. m.; men af min Betænkning er det klart, at dette paa ingen Maade er Tilfældet, hvilket ogsaa vilde være saa meget mere unaturligt, som jeg personligen ikke deler disse Anskuelser, hvorimod jeg vel kan ville unde Andre den Frihed, som jeg selv gjør Fordring paa. Den ærede Referent (Biskop Mynster) holder for, at den Spænding, som han indrømmer at finde Sted, langt fra at forsvinde, tvertimod vilde vore med Eftergivenhed. Jeg kan ikke dele denne Anskuelse, men jeg maa ogsaa tilstaae, at jeg gaaer ud fra, at det der attraaes, stemmer med, hvad Retfærdighed tilsiger, at der bør indrømmes, og under disse Omstændigheder røber det ikke Svaghed, men en Upartiskhed og Selvbeherskelse, som det undertiden kan være vanskeligt nok at tilkæmpe sig, at aflægge Meninger, af hvilke man forud er indtagen, og gjøre hvad Ret er.